

Світлій пам'яті Г.Г. Кірейцева – Людини, Вченого, Вчителя

28 січня 2014 року перестало битися серце великої людини, талановитого вченого, вчителя цілої плеяди науковців і студентів економічного профілю, широко відомого в Україні та за її межами, – Григорія Герасимовича Кірейцева.

Мени ніж за місяць (22 лютого) заслужений працівник освіти і науки України, доктор економічних наук, професор, дійсний член Академії природничих наук Російської Федерації, член-кореспондент Міжнародної академії аграрної освіти, почесний академік Національної академії статистики, обліку та аудиту, академік Академії економічних наук, почесний професор Житомирського державного технологічного університету, почесний член Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України Г.Г. Кірейцев відсвяткував би своє 82-річчя.

Народився Григорій Герасимович 22 лютого 1932 р. в с. Новий Ропськ Климівського району Брянської області (Росія). У 1952-1955 рр. служив у Військово-морських силах СРСР, брав участь у бойових діях. У 1961 році закінчив Українську сільськогосподарську академію, здобувши кваліфікацію бухгалтера-економіста. Протягом 1961-1966 рр. працював заступником головного бухгалтера Чернігівського обласного тресту радгоспів, головним бухгалтером радгоспу «Чернігівський», викладачем Красногорівського на Полтавщині та Красноградського на Харківщині сільськогосподарських технікумів.

Наукову діяльність Григорій Герасимович розпочав з навчання в аспірантурі при кафедрі бухгалтерського обліку і фінансів Української Сільськогосподарської Академії під керівництвом д.е.н., проф. І.В. Малишева, яку закінчив у 1969 році. Кандидатську дисертацію «Шляхи удосконалення обліку та аналіз капітальних вкладень у колгоспах» успішно захистив у 1970 році, після чого працював викладачем кафедри бухгалтерського обліку і фінансів УСГА. Потому займав посади заступника декана економічного факультету (1973-1976 рр.), декана (1976-1983 рр.), проректора академії (1983-1985 рр.). У 1985 р. заснував при академії Республіканську вищу школу управління агропромисловим комплексом Держагропрому України і був її ректором з 1985 по 1988 роки. З 1978 по 1994 рік очолював колектив кафедри бухгалтерського обліку і фінансів академії. Вчене звання професора Григорій Герасимович одержав в 1991 році, а через два роки захистив докторську дисертацію на тему «Функції обліку в управлінні сільськогосподарським виробництвом». Протягом 1994-1997 рр., співпрацюючи з ННЦ «Інститут аграрної економіки» та з УСГА, завідував кафедрою бухгалтерського обліку і фінансів Брянської сільськогосподарської академії Російської Федерації та був деканом її економічного факультету (1995-1997 рр.).

Вагомість наукових досягнень вченого у галузі бухгалтерського обліку, контролю, аналізу, фінансів засвідчена обранням Григорія Герасимовича членом-кореспондентом Міжнародної академії аграрної освіти в 1995 році та академіком Академії природничих наук Російської Федерації в 1996 році. За багаторічну плідну працю вчений отримав звання заслуженого працівника освіти і науки України (2002 р.)

З 1997 року свій потужний науково-освітній інтелектуальний потенціал Григорій Герасимович реалізовував, працюючи професором кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного аграрного університету (сьогодні Національний університет біоресурсів і природокористування України) та головним науковим співробітником ННЦ «Інститут аграрної економіки». З 1998 р. працював за сумісництвом у Житомирському державному технологічному університеті та був одним із ініціаторів створення кафедри фінансів, яку перший очолив і сформував підгрунтя для нової спеціальності в ЖДТУ – «Фінанси». За плідну наукову діяльність, співтворство і наукове редагування монографічної і навчальної літератури Григорію Герасимовичу було присвоєно звання почесного професора ЖДТУ (2005 р.). З вересня 2010 року і до кінця свого життя Григорій Герасимович працював завідувачем кафедри обліку і аудиту факультету міжнародних економічних відносин Київського університету туризму, економіки і права.

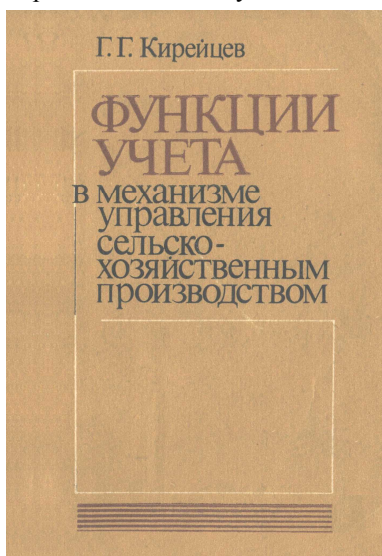
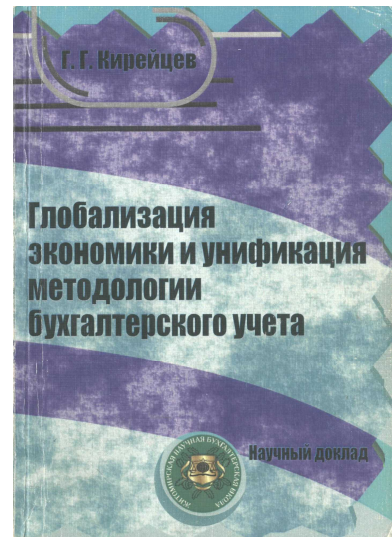
Григорій Герасимович Кірейцев був заступником головних редакторів та членом редакційних колегій низки фахових наукових видань, серед яких «Облік і фінанси», «Вісник ЖДТУ / Економічні науки», «Проблеми теорії і методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу». Вчений входив до складу двох спеціалізованих Вчених рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій – у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана та Національному аграрному університеті. Під його

керівництвом у навчальних і наукових закладах України та Російської Федерації підготовлено й захищено 32 кандидатські та 2 докторські дисертації. За свою невтомну багаторічну працю вчений одержав шість державних нагород – медалі «За трудову доблесть», «Ветеран труда» (1988 р.), «В память 1500-летия Киева», «Захиснику Вітчизни», «60 лет Победы в Великой Отечественной Войне 1941-1945 гг.», «65 лет Победы в Великой Отечественной Войне 1941-1945 гг.». Григорій Герасимович – автор понад 200 наукових та науково-методичних праць, серед яких 30 монографій, підручників, навчальних посібників, довідників.

Основну увагу професор Г.Г. Кірейцев концентрував на двох напрямках науково-педагогічної діяльності:

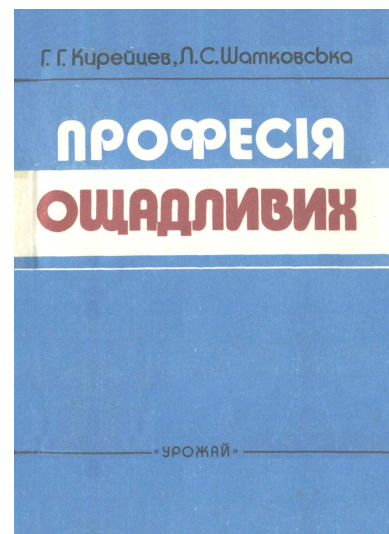
- теоретико-методологічних засадах розвитку бухгалтерського обліку;
- проблемах підготовки облікових кадрів у системі вищої агроекономічної освіти.

Наукові праці Григорія Герасимовича носять фундаментальний зміст і по праву отримали високий рівень визнання серед наукової спільноти. В 2008 році у номінації «Монографія в галузі економічних знань за напрямом: бухгалтерський облік, аудит та статистика» праця Г.Г. Кірейцева «Глобалізація економіки і уніфікація методології бухгалтерського обліку» визнана Національною академією аграрних наук України найкращою і нагороджена дипломом за перше місце. В цій фундаментальній праці вчений акцентував увагу на одному з негативних наслідків Вашингтонського консенсусу – впровадженні Міжнародних стандартів фінансової звітності в перехідних економіках для реалізації інтересів «глобальних гравців»: «МСФЗ недостатньо орієнтовані на вимоги управління функціонуванням локальної економіки, і це фундаментальне положення більшість дослідників ігнорують. Економіка, перш ніж стати глобальною, повинна стати розвинутою локально». Вчений зауважував: «повна орієнтація національної системи бухгалтерського обліку на методологію, передбачену МСФЗ, науково не обґрунтована і ставить її в положення бути вічно наздоганяючою з безповоротними негативними наслідками, а фахівців з обліку – в запопадливо виконуючих всі вказівки Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності». Вихід вчений бачив у необхідності застосування положень інституціоналістів Р. Коуза, Д. Норта, Дж. Ходжсона в процесах оновлення облікових систем та методології бухгалтерського обліку. Ці ідеї лягли в основу зародження в Україні інституціональної облікової парадигми та інституціональної теорії бухгалтерського обліку.

Одним з перших Г.Г. Кірейцев поглиблено дослідив функції бухгалтерського обліку – науково-пізнавальну, інформаційну, контрольну, виховну, прогностичну, правозахисну, регулюючу. У монографії «Функції обліку в механізмі управління сільськогосподарським виробництвом» (1992 р.) вчений встановив природу взаємозв'язку предмета і методу обліку, визначив функції бухгалтерського обліку та обґрунтував необхідність подальшого розвитку методу як системи прийомів реалізації його функцій, розробив пропозиції по посиленню ролі первинного, аналітичного та синтетичного обліку. Бухгалтерський облік розглядався ним не тільки як функція управління, яка обслуговує інші його функції (організацію, планування, аналіз, контроль і регулювання) чи як його підсистема в системі управління виробництвом, але і як структурний елемент механізму управління.

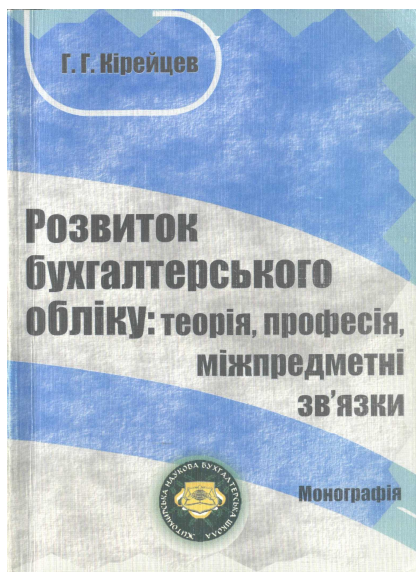
У цьому ж році (1992 р.) у співавторстві з Л.С. Шатковською була опублікована праця «Професія ощадливих», в якій наголошується на тому, що в сучасних умовах бухгалтер

перетворився з технічного виконавця – реєстратора облікової інформації – на «активного контролера, аналітика, консультанта, постачальника економічної інформації для управління господарством». Автори зробили одну із перших спроб підняти статус професії бухгалтера в управлінській роботі шляхом орієнтування бухгалтерів на зайняття активної позиції в підвищенні власної кваліфікації; боротьби за ощадливе використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів; активної участі у проведенні оперативного аналізу та контролю господарських операцій.

Наукові праці Г.Г. Кірейцева за 30 років тяжкої праці (з 1976 по 2006 роки) були зібрані в окрему монографію «Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки». В першій частині роботи викладені ідеї автора у вирішенні теоретичних та методологічних аспектів становлення національної системи бухгалтерського обліку, в другій – концептуальні підходи до підготовки бухгалтерів у сільськогосподарських учбових закладах, в третій – поряд з розглядом питань фінансового менеджменту, системи амортизації розкривається авторське бачення врегулювання проблем галузевого

спрямування: реалізація функцій обліку в управлінні сільськогосподарським виробництвом, шляхи реалізації положень економічної теорії в аграрному секторі та умови розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві. Вчений досліджував сформульовану на межі XIX-XX століть думку Т. Веблена під назвою

«Біологічна метафора», яка стала базою для становлення інституціоналізму, визнавши придатність принципів природного відбору, спадковості та інших сформульованих біологічною наукою механізмів, що регулюють поведінку живих істот, до аналізу діяльності економічних суб'єктів. Вчений довів, що земля є «основним біологічним активом в системі аграрної економіки», який не є «засобом обігу», а належить людству, тому і право на землю – це не предмет спекуляцій і воно «не повинно бути виключним». Коментуючи Положення (стандарт) 30 «Біологічні активи», вчений теоретично обґрунтував штучність обчислення кінцевих фінансових результатів ще на стадії виробництва, визначивши його як «ефект чемпіона-легкоатлета, який не прийняв участі у фіналі змагань».

Вірним ідеї розвитку науки бухгалтерського обліку та її методології Григорій Герасимович залишався завжди. Однією з останніх завершених наукових праць, яку вчений готував більше року і яка вийшла у світ в Науковому віснику Національного університету біоресурсів і природокористування України, присвяченому 80-річчю Григорія Герасимовича, стала стаття «Напрями розвитку галузевого обліку в сільському господарстві України». В цій роботі вчений визначив предмет облікової науки як «кількісну визначеність соціально-трудова, економіко-правових та еколого-економічних

відносин, що проявляються в підтверджуваних фактах економічного життя та опосередковані юридичними відносинами». Об'єктами обліку як науки, на думку вченого, «залишаються підтверджені факти господарського життя (ПФГЖ), тоді як об'єктами практичного обліку є складові господарських засобів і джерел їх формування, господарські та інші економічні процеси і отримувані результати». Під методом обліку вчений розуміє «систему взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих структурних її складових, що забезпечують реалізацію зовнішніх облікових функцій». Окреслення предмету, об'єктів і методу бухгалтерського обліку було зроблено вченим як відповідь на необґрунтоване зникнення теорії бухгалтерського обліку з наукових досліджень та навчальних дисциплін.

Інша грань таланту Григорія Герасимовича – педагогічний хист – втілилася у значну кількість навчально-методичних праць з питань підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, фінансів та менеджменту, які по праву вважаються базовими. Підручники «Фінанси підприємств» та «Фінансовий менеджмент» у 2002 році були визнані переможцями у конкурсі найкращих методичних посібників для аграрних ВНЗ. Професор Г.Г. Кірейцев також багаторазово очолював роботу Державних екзаменаційних комісій у вищих навчальних закладах: Житомирській державній агроєкологічній академії, Вінницькому державному аграрному університеті, Одеському сільськогосподарському інституті, Санкт-Петербурзькому державному аграрному університеті, Московській, Приморській, Ярославській, Орловській сільськогосподарських академіях.

Напружено працюючи протягом всього свого життєвого шляху, Григорій Герасимович і в останні роки свого життя отримував підтвердження великої поваги до нього з боку науково-професійної спільноти. В день 80-річного ювілею – 22 лютого 2012 року – академік-секретар Відділення аграрної економіки та продовольства НААН України В.М. Жук за значний особистий внесок у розвиток вітчизняної агроєкономічної науки, розробку теоретично-методологічних засад розвитку бухгалтерського обліку та підвищення кваліфікації фахівців бухгалтерських служб вручив Григорію Герасимовичу найвищу нагороду Національної аграрної академії наук України – «Почесну відзнаку НААН». Цього ж дня ректор Національної Академії статистики обліку та аудиту, д.е.н., професор І.І. Пилипенко, підкреслюючи вагомий вклад ювіляра у формування професорських кадрів Академії, присвоїв Г.Г. Кірейцеву звання почесного академіка Національної Академії статистики обліку та аудиту та вручив йому нагрудний знак. А на Ювілейному X З'їзді Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України 26 вересня 2013 року Г.Г. Кірейцева було нагороджено медаллю «За професійні заслуги II ступеня».

Серед науковців, фахівців, студентів Григорій Герасимович заслужив великий авторитет і повагу. Його невичерпний творчий потенціал і енергія, гострий інтелект, компетентність, самобутній характер, лідерські якості, простота і відкритість давали можливість організувати наукову діяльність та педагогічний процес на самому високому рівні. Його гостра критика на засіданнях, конференціях, круглих столах і симпозиумах нікого не залишала байдужим. Його людяність, доброта, оптимізм, скромність і уважність назавжди залишаться у серцях колег і друзів.

Григорій Герасимович відійшов у вічність, але його ідеї не забуті і будуть розвинуті сучасниками і майбутніми поколіннями на благо країни, так як це робив він – Велика Людина, Вчений, Вчитель.

*Завжди пам'ятаючи, колектив
Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України,
редакції журналу "Облік і фінанси"*